

עזרי מעם ה
עושה שמים וארץ

ספר

פרדס
אור החיים

על שבת ומועדי השנה

לקוטים יקרים מאירים כספירים
ביאורים נפלאים מלשונו הזהב
של הגאון הקדוש איש אלוקים
המאור הגדול לדורות עולם רבן של כל בית ישראל
מנצח בנא רבינו חיים בן עמר זצוקללה ה

נאסף ונלקט מכל ספריו המרובים
שחיבר בכל מקצועות התורה
בהלכה אגדה דרוש וסוד

יו ל בעזר אלוה ממעל ע י
הרב שמעון גוטמן שליט א
חבר מערכת אוצר הפוסקים
דיין בבד צ לממונות הישר והצדק אלעד

יצא לאור ערב יומא דהילולא שנת
מרחשון תשס"ח הקדוש זלה ה לפ ק

אור החיים
בראשית ג יא

תוכן עטרת חיים

מבוא

פרק א - ואלה תולדות

תולדות בני זקן רבינו רבי חיים בן עטר הזקן ביאתו למקנאס חזרתו לסאלי נדודיו למקנאס וחזרתו לסאלי צאצאי רבי משה בן עטר אבי רבינו

פרק ב - ראשית ימי רבינו בהו"ל

נשיאת רבינו רבינו מולדתו סאלי מעלה וחשיבות חותנו הפצת התורה והקמת הישיבה החלטה רבינו לעלות לארץ ישראל עזיבתו את סאלי סדר נדודיו עד ביאתו לליוורנו מראשית שנותיו רבינו הרמת קרן התורה והרבצתה שהותו והתעכבותו בערי איטליה ביאתו לאלג'יר חזרתו למדינת איטליה חזרתו לליוורנו ופטירת אביו

פרק ג - עלייתו לארץ ישראל

נשיאת רבינו רבינו לננו ושביתו ופתיחת הישיבה רענו עזיבתו את עכו ונסיעתו לפקיעין ביאתו לירושלים ופתיחת בית מדרשו 'כנסת ישראל' ישיבת רבינו ללימוד תורת הנסתר

פרק ד - מסעותיו והשתטחותו על ציוני הצדיקים

נסיעת רבינו מעכו לצפת, מירון וטבריה זימרה = סדרי ההשתטחות בקברי הצדיקים

פרק ה - דרכי לימודו והנהגותיו הקדושות

הארכת ישיבה רב חסיד ידע כל הוסתרות ענוותן כהלל בחלום אדבר בו קירוב בחוקים חבורי רבינו מהנהגותיו הקדושות ולעבדו בכל לבבכם

פרק ו - ספרא רבה דישראל

רשימת ספריו וחבוריו - לפי סדר הדפסתם

חפץ ה'

הקדמת רבינו הסכמות על הספר עריכת וסגנון הספר

חפץ ה'

הקדמת רבינו הסכמות על הספר עריכת וסגנון הספר

אור החיים על התורה

הקדמת רבינו הסכמות על הספר עריכת וסגנון הספר זרכו בדקדוק המקרא זרכו בשוב וביאור המקרא אמרות הצדיקים על הספר

תוכן עטרת חיים

ראשון לציון על הש"ס

הקדמת התלמידים הסכמה על הספר עריכת וסגנון הספר

ראשון לציון על ה"ק

הסכמה על הספר

מאור החיים דרשות

עריכת וסגנון הספר

הירורים שלא גבנו לנפש

פרק ז - גדולתו וקדושתו

עומד על המשמר

חידשו רמה הלכות איסור אכילת הארבה נפיחת הריאה לא לישיב רווק בירושלים

עושה גדולות עד אין סוף

העלמו מסננים בונים והיה ברכה מחסוד עם העניים כל רז לא אניס ליה הליכתו לגלות עקב שמענת בזון ח"ח מחדשו מ"ר פירושם על הפסוק 'אם בחוקתי תלכו' תורה ממחברת דרקיעא ומוראכם וחסכם יהיה על כל חית הארץ רבינו צופה למרחוק להעביר ולולים מן הארץ הוא אמר ויהי והאיש ... עניו מאוד רוח הקודש אותיות פורחות באור נושא עון ועובר על פשע מעביר על מידותיו

פרק ח - בקרב קדושים תהלל

פרק ט - אשכנזיה דרבי

אור מופלא רוח מעלה הסחלקותו לגזי מרומים כבה נר מערבי קדושת נשמתו של רבינו מקום מנוחה ברודו אדמת קודש מילי דהספידא על רבינו הספדים שנדפסו בספרים קנה על פמירת רבינו נוסח המצרה המשך קיום הישיבה אחר פטירת רבינו מנהיגי וראשי הישיבה שמילאו מקום רבינו בית מדרשו של רבינו - מקום תורה ותפילה

פרק י - הילולת רבינו וההשתטחות על הציון

שם הו"ה בסדרו על הציון צדיקים, חסידים ואנשי מעשה בעליה לציון אמירת תחנון ביומא דהילולא

פרק יא - תלמידי והבני רבינו

רשימת התלמידים רשימת החברים

פרק יב - אגרות רבינו

אגרת א' אגרת ב' אגרת ג' אגרת ד' אגרת ה'

פרק יג - אגרת אלה מסעי

אלה מסעי

תופס עור שני פעמים ונתעורר זה ע"י שהרב החסיד קדוש מהרר י בעל שם טוב הגיד גדולת נשמת מהרר ח כנזכר

הגאון רבי אפרים הלמן מהגליצה ז"ל כתב בהסכמתו לספר 'פרי תואר ממנו שולח איש עיר וקדוש איש אלקים ונרא מאד בוצינא קדישא, חסידא ופרישא רבי חיים בן עטר זלה ה' הוא הנה אולי כל חופשי תורה בארצות המערב וכו' ועלינו להכיר בטובה שהטיב ה' עמנו דקאי צדיק במערב ואיהדר ואוקי ליה במזרח, להזריח לישראל אור תורתו ולקדש עמו ישראל בקדושתו בחצרות ה' בתוככי ירושלים וכו' ובהלכות טריפות לקטור כמה מוסרי דסעמיא יחזיקה ואספחיה לתוך ביתי 'בית אפרים', עכ"ל

פרק תשיעי

אשכבתיה דרבי

רבינו זלה ה' כל ימיו היה שואף להדרג באור העליון אור הנערב בעריבות, נעימות ידידות, חריבות חשוקה דבוקה בדבריו בספרו הקדוש במקומות רבים ונתקנא ברב שילא דאמר לדביתהו: צבית לי זוודתא ונח נפשיה שפ, כאשר כה יאמר שפא: הרי שבערך בעלי תורה יכולים ללכת לעולם העליון כשהם חפצים ורוצים ללכת הגם שעדיין לא הגיע זמנם. ושם שפב יאמר: כי בהתעצמות האדם בעסק התורה יכול להשיג באמצעותה שלא ירגיש נמוך אלא כאילו ההולך ממקום למקום וכה "חתם את ימיו בלא ימיו ונפשו יצאה בדברו באהבה חשוקה ודבוקה אל אור האין סוף שפג

הסתלקותו לגנזי מרומים

כתב החיד אשפד השונה האחרונה שבא רבינו מעיר סאלי לארץ ישראל וניעור בליל הושענא רבא ואמר התיקון כנהוג והיה פניו מאירים כאור החמה והי' קרני הוד

שרל עמוד ועמוד בספר מסודר באופן מזה, באמצע שפ. מסכת נדה (לז).

הקדמה של חתם סופר, רמב"ם מופיע פירוש של שפא. בחקותי (אופן י"ט)

רש"י ורצד שומאל מופיע פירוש האור החיים שפב. שם (אופן י"ח)

שעט. וזהו אמונה על שם י"ד, דאח שאלה שפג. דעה במערכת רבינו (עמוד כב)

שפד. כתבי ר' יאשע שו"ב (בריסק, תרס"ד, עמוד פו)

עטרת

יוצאים מפניו כקרני הודו של משה רבינו ופניו דומה למלאך ה' צבאות והיה לבוש לבנים, בהגיע חצות הלילה נכנס לחדר אחר להתבודד ונתעטף בבגדים שחורים ונפל על פניו בפישוט ידים ורגלים ובכה במרירות, ושכב כן עד זמן התפילה, ויצא מחדרו להתפלל, ואח כ חזר לחדרו ושכב כן עד שמיני עצרת, ואז יצא ולבש בגדיו לבנים כמקודם, אחרי יו ט שאלתי אותו על זאת והשיב שהמעשה היה שהתפלל על ביאת משיח ונענה, וכאשר ראה הס מ כי כלתה אליו הרעה נתקנא מאוד ויצא והסית בכל כחו מאח להרבות עבירות בכלל העולם, והצליחו מעשי שטן ופעל כ כ עד שפעל ההיפך ונגזרה לגזירת כלי' ר ל. וכאשר ראה רבינו זאת השתטח והתאמץ מאוד בתפילה עד שהפך וקיבל הגזירה על עצמו והציל את כל דורו, וכן הוה בעוה ר שנעדר בשנה זאת. וסיים החיד א, כי הבין ממאמרו שהוא בעצמו יהי' משיח שפה והוא היה מוכן להחלוח ולרוא, אך בעוה ר לא אסתייעא מילתא

מסופר שבהיות רבינו בכותל המערבי משתטח ומפיל תחינה, ראה דמות אשה שחורה עומדת נגדו והיא היתה קליפה ואמרה לו שהיא רודפת אחריו בזאת השנה, ואכן בעוה ר נסתלק רבינו לבית עולמו בשנה ההיא שפי

בשבוע האחרון לפני הסתלקותו לבש רבינו בגדים חשובים ביותר, ואמר לתלמידיו: בואו ונצא לקראת משיח, לאחר זמן פשט את הבגדים, ונענה: שכעת היה העולם מחצה על מחצה והיה קרוב לביאת הגואל, אבל כרגע נכשל עשיר אחד באיסטנבול בעבירה מגונה והכריע את כל העולם שפי

כבה נר מערבי

עשרה יחדשים ישב רבינו בעיה ק ירושלים תובב א. אך ביום חמשה עשר לחודש תמוז שנת תק ג נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש ונסתלק רבינו זלה ה לגני מרומים לשיבה של מעלה בהיותו בן מ ז שנה בלבד. באותו יום שבת קודש שפח פרשת פינחס כשישב הרה ק מן אור שבעת הימים רבי ישראל בעל שם טוב זי ע בסעודה שלישית חס לאור שבת וזכה המוציא אמר לתלמידיו כבה נר מערבי והנה ביום השבת קודש לא היה הבעל שם טוב הק' זי ע מדבר אלא בלשון הקודש ואף זאת

שפח. מלכי רבנן (אות ח' דף ל"ה)

מנן הרמ ח סלונים (עמוד רפ"א, אות פ"ד)

שפח. תורת החסידים הראשונים (דף רכ"ט) מביא

בשם ספר קהל חסידים החדש דעל פי החשבון לא

ייתכן אף פעם שיחול ביום ט ו תמוז ביום שב ק, וכן

יום ביומו [להר ח קנאללער (פרעמישלא,

תורצ"ג, עמוד ס"ה): יום ט ו תמוז אינו נופל אלא בימי אגה ו

ולא בימי בד ז בשבוע שנת תק ג שהוא שנת פטירת

הק' זוהר ח' ולזה ק מקאמאנא

ד משיח שמו אליהו. ובספר אור החיים פרשת ראה

הק' זוהר ח' ולזה ק מקאמאנא

דף לח: ד"ה בהיכלא דביעהא: ויש בכל זה בדיחות משיח וכו'

דף לח: ד"ה בהיכלא דביעהא: ויש בכל זה בדיחות משיח וכו'

דף לח: ד"ה בהיכלא דביעהא: ויש בכל זה בדיחות משיח וכו'

דף לח: ד"ה בהיכלא דביעהא: ויש בכל זה בדיחות משיח וכו'

היה ממעט בכלל בדיבור ולכן לא שאלוהו תלמידיו לפשר הדברים, רק במוצאי שבת קודש הסביר להם מרן הבעל שם טוב זי ע כי כוונתו היתה שרבינו חיים בן עטר נסתלק, והוא מארצות המערב, ולכן נקרא נר מערבי. על שאלת התלמידים מנין לו זאת, השיב יש כוונה אחת בנטילת ידים לאכילה שאין מגלים אותה אלא אחד בדרא והיא היתה עד עתה לנחלה לרבינו זלה ה, ועתה בשעת נטילת ידים לסעודה שלישית נתגלה לי סוד זה וזה לי האנח שרבינו נתעלה לישיבה של מעלה שפ"ט

קבלה בידי גדולי חכמי הספרדים כי הרה ק רבי חיים אבולעפייא זלה ה מטבריה לאחר שסיים באותו יום את תפילתו, הניח כמחצית השעה את ראשו על השולחן. אחר כך קם על רגליו ואמר: רבי חייח בן עטר נסתלק ולויחי אותו עד שערי גן עדן ש"צ

קדושת נשמתו של רבינו

גבורות אור ש"צ [תולדות הרה ק רבי לייב שרה'ס זי ע] מסופר, דכמה חדשים לפני פטירתו שח לתלמידיו במוצאי שבת על גדולת הצדיקים, ואמר בתו ד דרבינו האור החיים הק' היתה לו נשמת הרמ ק שהיתה לו נשמת התנא רבי עקיבא. ובטרם כניסתו לעול המצוות נסע עם אמו להרבי רבי בער המגיד ממעזריטש זי ע ונתן לו מתנה לרגל

דא פיוטרקובסקי (סי' קס"ז, בהגה"ה) כתב: הרה ק רבי שרגא פייביל מגריצא זצוק ל [אבי הרה ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי ע] סיפר כי הרבנית אשת הנובי היתה קרובה הרעש ט הק', פ א ספרה בשבחי לפני בעלה וכי בעיניה דאתה, אשר פעם אחת קרע [הבעש ט] את בגדיו באמרו אשר בזו הרגע נסתלק האור החיים הק' ראה ק, ויען הנובי הן לו יהי' אשר רוח ק מופיע בקרבו אבל הקריעה הלא באמת יש איסור בל תשחית, ורק מוזקן הוא בהמצוה, וא כ הוא, הלא אסור להורות עפ י רוח הקודש, והלכה וסיפורה הדברים לפני הבעש ט הק', והשיב לה, במכת זה אינו ענין כלל לרוח הקודש, רק ראה טבעיית מאור ששת ימי בראשית שנברא שישמשו בו הבריות, ורק מי שמקלקל עיניו נעשה קצר הראות. סאלי וחכמיה קונטרס עוטר אור (עמוד קסד)

מש כ בספר קנקן הכסף (ח"ב עמוד 22) שהוסיף על עובדא זו כך: כששמע הבעש ט זי ע עובדא זו, אמר, אמת הדבר אבל ידוע תדעו שנשמת רבינו תשב בג ע רק בארעי להתראות פנים עם קדושי ישראל מעולם, ובקרוב תרד שוב הנשמה לעוה ז לסגל יותר מצות ומעש ט להשי ת כי לפה שעה אחת במעשים טובים בעוה ז מכל חיי העוה ב

עטרת

ההז' מצוה שהיה ביום י' ז' ונמנה ונק' ג' שני ימים אחר הסתלקותו של רבינו זלה ה, את ונוספות נשמתו הק' של רבינו האור החיים הק', עיי ש באריכות.

כחו דרשב ישצב הביא גילוי נפלא מנשמת רוח אפינו משיח ה' בעל אור החיים זצוק ל בעת שירדה בעוה ז, אשר גילה הרב המקובל אלקי קדוש ה' המפורסם רבי יהושע העשיל צורף זצוק ל, בספרו כת י הצורף, והוא חזיון וגילוי נפלא, עיי ש.

מקום מנוחת כבודו

מקום מנוחת כבוד רבינו זלה ה נמצא בעיה ק ירושלים תובב א בשיפולי הר הזיתים ^{שצב} ממעל לקבר זכוריה, סמוך ונראה לקברו של מרן בעל הפרי חדש זלה ה, ומשני צדי הקבר סמונות שתי נשיו הרבניות ע ה [ולא כטעות שנשתרשה אצל רבים דשוכבות אצלו שתי יבמות שלו, כי לא היו לו יבמות כלל, וגם תלמידו הר' משה פראנקו זלה ה בהזכירו - בהקדמתו לספר מאור החיים-דרשות - את רבו והבאים עמו [REDACTED] ת שתי נשי רבינו שצד

אורי הלבוך ^{שצב} כתב וכשנסע הגה ק רבי יהושע'לי טרונק אב ד קוטנא זצוק ל בעל יסועות מלכו יחד עם חתנו הדגול בעל נפש חיה' לארץ ישראל בשנת וגרמ ה, מסר הרה ק בעל ישמח ישראל מאלכסנדר זיע א שצו לאחד ממלוויהם סכום כסף ויור להקים ציון על קברו של האור החיים הק

אדמת קודש

ומפורסם המאור הנשגב שקרה בשנת תשכב בהיות הערבים הירדנים ימ ש זממו ברשעותם להחריב ולחרוש את כל הקברים שעל בית הקברים הקדמון שעל הר הזיתים ולסלול עליו כביש רחב ולבנות שם מבנים רבים, ויביאו לשם כלי משחית לרוב ויתחילו להחריב את שטח בית הקברות, אך כאשר הגיעו עם הטרקטור למצבתו הק' של רבינו נשברה המכונית ולא יכלה לנסוע הלאה. ויהי ממחרת הובילו הרשעים מכונית אחרת וכאשר נגעה במצבה נהפכה פתאום ונתגלגלה לתחתית ההר והאיש שהוליכה

שצב. ישעיה אשר ועליג מוגליות זצ ל (עמ' ל-לב) אלמנתו האשה מרת חנה, כמו כ הוא כותב על קבר רבינו: מ ק בשיפולי הר הזיתים סמוך לקבר הרב בעל פרי חדש וכו' ואצלו מצד זה ומצד זה יבמות שלו, ועליהם אבנים גדולות חלקים מאוד.

שצב. ילקוט יוסף (עמוד 60) שצב. מריא שאמר הארניז ל שרל הבית החיים

שצב. דוד ויסברוד (ת"א, תשט"ו, עמוד 151) שצב. חסידים חסידים נלחו ה

שצב. ק רבי יעקב דוד מראדזימין זצוק ל אמר עליו שיש לו נשמת האור החיים הק'. בהר הזיתים, ומביא אשר ע י קבר הפר ח טמונה

עטרת

אלוהים יתברך על רבנו זלמן ר' פינחס' ית' ישנו הספד על רבינו בהפנקס השביעי מעשרה פנקסים לרבי מנחם עזריה מפאדוואה, אשר כולל: דרושים על הפרשיות שלא כסדר וששה עשר הספדים ובתוכם הספד על ר' חיים ו' עטר וכו', זמן כל אלה השנים חיה ע' וצ' א' וצ' ו', ונק' ד' ותק' ל' בספר אוצר גנזים' מביא דבספר 'מצא חיים' דרושים מו' חיים עמ'ם ב' ד' שלמה נמצא דרוש שדרש זקנו ר' ח' עמרם הראשון על הרב חיים בן עטאר ז' ל' בשנת תק' ג'

קינה על פטירת רבינו

מאורות בשמי היהדות' כתב דכשנסתלק רבינו והשמועה הגיעה לליוורנו ידידו של רבינו הג' מלאכי הכהן רבה של ליוורנו כתב עליו קינה פיוטית באורך רב [60 שורות], אשר בו מתמצת באופן נפלא את גודל מעלתו וקדושתו של רבינו והחסרון הגדול שיש לעם ישראל על האבידה הגדולה.

נוסח המצבה:

אבן יקרה ושיחה קלה שלו אלהים חשבה לטובה
וארץ האירה מכבודו כאשר יאירו שבעת הנרות,
קנה היא העולה עמו וקרא שמו חפצי בה,
מוציא לאור תעלומה, הוא זיוה הוא הדרה,

קדישא כמנהגו

נתבקש בישיבה של מעלה יום ט' לחודש תמוז
שנת ה' תק' ג' להנות מזיו השכינה
הוא המחבר ספר חפץ ה' וספר פרי תואר
וספר אור החיים וספר ראשון לציון

ותה... דגלי אהבה כתי' נלהגה ק' ור' אברהם בכ' ד'
שמואל מיוחס ז' ל' (הובא בשה' ג' מע'ס, אות ש', סי' ל"ה) כותב:
בליל א' לפטירת פינחס שה' פטירת מוהר ר' חיים ו'
הספד גדול למוהר ר' חיים הנז' ל' נעתק בספר צבי
לצדיק דף נ'
י' עקב משה טולידאנו (עמוד 216)

תז... שרגא וויס (עמוד 154), ושם (בעמ' 160-162) מביא
את כל הקינה
תח' מנורת הזהב. ודומה לו בספר דניאל (ה', ה)

לקבור נטמנה לימינו אשתו הרבנית הצדקנית מרת פאדוניא עה בת ש ב
הרב רבי משה בן עטר זלה ה אשר עליה מסופר גדולות ונצורות וכי היתה מנחת תפילין
כמיכל בת שאול^ט. ואלו הדברים אשר נחרתו על מצבתה:

רבת המעלה, בטח בה לב בעלה,
אשה יראת ה' המהוללה. כבודה בת מלך פנימה,
היא העולה על כל מעלה ובהוד וביופי ובצדק,
באלה פתחה פיה בחכמה ותורת חסד על לשונה,
גזע היחס והמעלה, הלא היא הרבנית יעלת חן,
מרת פאדוניא אלמנת מורינו ורבינו

הגביר החכם השר המרומם

בת הגביר החכם השר המרומם
ד משה נ' עטר זלה

זוגנו השניה הרבנית מרת אשתו עה בתו של החכם כמוהר ר מאיר כפאס נ ע
מרבני מדינת מרוקו, שנשא על הראשונה^י נטמנה אצל מרגלותיו סמוך לקברו ביום
כ ז מנחם אב בשנת תק ט. ואלו הדברים אשר חרותים על מצבתה:

אשת חיל כאסתר בת אביחיל, אשת חיל תתמוך,
כבוד רבת המעלה, יעלת חן וכלילת יופי,
הרבנית בת מלך, אסתר אלמנת הרב המופלא
ד חיים נ' עטר תנצב
היה של החכם כמוהר ר מאיר כפאס נ
מנוחתה היתה ביום שבעה ועשרים לחודש מנחם
מוצאי שבת שנת ה' תק ט ליצירה

הי. פשטה חרם דרבינו גרשון בארצות המערב

כמ ש בערוך השולחן אה ע (סי' א' סעי' כ"ג). ואף דמ מ
נהגו רובם מעצמם כן לבל לישא אשה על אשתו,
שאני רבינו שמשום קיום מצות פריה ורביה קאתי
עלה. רבינו זלה ה היה מחשוכי בנים ר ל ולזה נשא
שתי נשים. ועיין דברי רבני אלג'ר בהסכמתם לספר
אור החיים שכתבו: זכות הרבים יעזרהו לעמוד על
אדמת קודש ועיניו תראינה ירושלים נוה שאנן בהיותו
שלם בתורתו ובבריאותו ובכל חפציו הוא וביתו ושם
הוא שכן ה' צדיקים כמותו. על אבותינו

היה של החכם כמוהר ר מאיר כפאס נ

סאלי וחכמיה קונטרס עוטר אור (עמוד קכ"ו) כתב: ברוב
קדושתה ותבונתה פנתה אל אחי סבה, עוד בטרם
שנישאה לרבינו זלה ה, הרב חיים בן עטר הזקן בבקשה
שיתיר לה להניח תפילין. הוא התיר לה ואכן היא -
בצנועא, בטהרה, בחדרי חדרים - הניחה תפילין לשם
שמים, כמיכל בת שאול. דבר נפלא בספר שדי
חמד (מערכת ל"ד סי' קט"ז) בטעם הדבר דלא מיחו חכמים

משם ועבר לישיבת כנסת ישראל לעמוד בראשה. כפי הנראה עמד בראשות הישיבה עד לסביבות שנת תקי"ח, אחר שעבר לעמוד בראשות ישיבת גדולת מרדכי שנוסדה אז בירושלים.

שרבי יונה נבון עזב את ישיבת כנסת ישראל נתמנה לתקופה קצרה [פחות משנה] תלמיד רבינו ה' הר' חיים מונדיכי לעמוד בראשות הישיבה, וכפי שמוזכר בספר המעלות לשלמה דבשנת תקי"ח היה ראש הישיבה, והוא עמד בראשות הישיבה עד שנת כמאה ר' יהודה עייאש מליורנו לעיה ק ירושלים לעמוד בראשות הישיבה, אחר שנתמנה ע' הפקידים של ועד הישיבה בליורנו. הר' י עייאש היה רב באלג'יר משנת תפ"ח ועד לשנת תקט"ז, שאז החליט לעלות לירושלים ועבר דרך העיר ליורנו ושם נתמנה לעמוד בראשות הישיבה. אך בשנות בירושלים לא זכה להאריך ימים וביום ר' ה שנת תקכ"א נסתלק לגנזי מרומים.

ישנה השערה כי לאחרי פטירת הר' י עייאש נתמנה בנו הר' הרש"ל צ יעקב משה עייאש זלה ה' לישא בעול עניני הישיבה וסידור כספי ההכנסות של נדיבי העם, אך אין ידוע אי אף נתמנה לשמש ולעמוד בראשות הישיבה. אחר הר' יעקב משה עייאש נתמנה לעמוד בראשות הישיבה ולפקח אל כל סדריה הגאון האדיר הראש"ל צ רבי משה מרדכי יוסף מיוחס זלה ה' י"ב, בעל מח"ס ברכות המים, מים שאל ושער המים, מסביבות שנת תקל"ו ועד לפטירתו ביום י"ג ונש"י ותקט"ז ישנו רשימה על הישיבה משנת תקס"ה ובו דשום אשר כב' הרב ג'ליבון טורטוש ה' י שימש כחזן הישיבה.

בשנת תקט"ז הוחמו מצבו של בית המדרש וכדי לחזק את יסודותיה נשלח הר' חיים יהודה עייאש זלה ה' בנו של הראש"ל צ רבי יעקב משה זלה ה' לערי פראנקיאה למשך שנתיים ימים לאסוף כספים ע"מ להציל את הישיבה. ולמעשה כפי הנראה בכתבי העתים בסלה ישיבת רבינו בסביבות שנת תקע"ו למשך כמה שנים, אך ישנה אגרת שנכתבה בעיה ק ירושלים מיום י"ז כסלו תקפ"ד וחתום עלה הר' יוסף דוד מיוחס ראש בית המדרש כנסת ישראל

בשנת תרכ"ד כשביקר בירושלים סיר משה מונטופיורי ז'ל הוגשה לפניו רשימת בתי המדרש של העדה הספרדית בירושלים, ושם כתוב: ישיבת כנסת ישראל, מקומה ברחוב היהודים, ראש הישיבה הרב ד' ידידיה סוזין יצ"ו, מס' הלומדים ח' י יחידים. חוקרי הדורות מתקשים להחליט מתי חדלה ישיבה זו להתקיים, דכפי הנראה זאת היא

תיב. בנו של הראש"ל צ כמהר"ר רפאל מיוחס בכ"ר רבינו, ובמות אשתו הראשונה נשא את נכדתו של שמואל זלה ה' שהיה מידידו של רבינו זלה ה' ואחר מן המסכמים לספר ראשון לציון על הש"ס. בזו"ר היה חתן כמהר"ר שמואל עמאר זלה ה' אביו
רבינו, ובמות אשתו הראשונה נשא את נכדתו של שמואל זלה ה' שהיה מידידו של רבינו זלה ה' ואחר מן המסכמים לספר ראשון לציון על הש"ס. בזו"ר היה חתן כמהר"ר שמואל עמאר זלה ה' אביו
רבינו זלה ה'. ראה אודותיו בהרחבה בספר ירושלים זין לתולדות משפחת מיוחס
בעמ' 168-193. מתלמידי

הידיעה האחרונה שישנה בידינו, וא כ ביטולה של הישיבה חל איפוא בין השנים תרכ ו-תר לתיי

בית מדרשו של רבינו - מקום תורה ותפילה

ארץ החיים" מביא עדות של קורות העתים דכמה שנים אחר פטירת רבינו היה הביהמ ד עוד משמש כמקום מרכז לתורה גם בדורות הבאים, אחר שעדת האשכנזים שבעיה ק ירושלים היו מתפללים יחד בבית הכנסת של עדת הספרדים, אך מחמת סיבות שונות ועכובים מסויימים התלקטו להתאסף ולהתפלל במנין משלהם בבית רבינו אשר הרב"ק בו זמורה לזלמיו, ויקראו שם בית הכנסת אור החיים" ע ש מייסדו הראשון של בית קדוש זה והיה זה בית המדרש הראשון של עדת האשכנזים. בכסף מלא שכרו עדת האשכנזים את הבית ויתחילו להתפלל בו עד אשר כמה מהעדה נסעו לדור בחוצה לארץ וכתוצאה מכך נשארה העדה בלי מנין עד שהתבטל המנין וספר התורה שהיה שם נלקח לבית אחד מהעדה. כך עמד הבית שומם מבלי תורה ותפילה שנים רבות עד שהגיע עת גאולת המקום המקודש בשנת תרל ב שאז נתיסדה בירושלים חברה בשם דרך החיים וגמילות חסדים" ושכרה את בית המדרש אור החיים לצורך קביעת מקום לתורה ותפילה, ומאז הופיע אור חדש בבית המדרש, וישפצו את המקום עד שהיה לאחד מבתי המדרש היותר נהדרים בירושלים.

י א חודש תשרי שנת תרפ ט פנה הרה ק רבי מנחם נחום מראחמיסטריווקא ז"ל ע במכתב קדוש לחזק ידי ה' אבותי מיד וויינגארטען לקנות את הביהמ ד של דוד וזלמיו וזאת מידי זרים, ובתו ד הוא כותב מי יודע אם המקום הק' הזה לא תפול בידי זרים וכו' כי מי לא יודע את גודל ורום אורו וקדושתו וכו' של בעל אור החיים, אשר היה לנו לעמוד אש להאיר לנו בתורת ה' בדרך הנגלה והנסתר נהורא דאורייתא, וסלל לנו מסילה לעבודתו יתברך שמו העולה בית קל וכו' לזאת הנני פונה אל כל מכירי ומוקירי את שמי וכו' לגאול את המקום קדוש כזה מידי הזרים, עכ ל קדשו.

בחודש סיון שנת תרצ ג ב' ז' ר' יעקב [ב ר יוסף האלפערן ז ל מונוא רנית מדרשו של רבינו וציוה להדליק שם נר תמיד על חשבוננו כמו כ הגביר הנ ל וצה להתחיל לבנות אוהל על קבר רבינו זלה ה בהר הזיתים, אך ועד החברא קדישא דק ק ספרדים מנעוהו מלעשות כן, כי אמרו שעד אותה תקופה לא נבנה שום אוהל בבית הקברות שעל הר הזיתים ואינם רוצים לשנות מן המנהג הקדום. עוד מספר הגביר הנ ל שגבאי בית המדרש סיפרו לו כי עד מאורעות תרפ ט

נמצאה שם המדרש המקנה שרה היה רבינו זלה ה טובל מדי יום ביומו^{תטו} ובצוק העתים נסתמה המקוה.

ישנה עדות משנת תרצ ב מאחד שביקר בבית המדרש אור החיים וסיפר אשר מתפללים ולומדים בבית הזה, גם יש שם שיעור מיוחד לקבלה, מאת רב מקובל המשגיח על סדרי הלימוד שם. בית המדרש עומד תחת השגחת הגאון רבי מרדכי וויינגרטן צ' ל^{תטז}, והחסידיים באים לבית המדרש אור החיים בעיר העתיקה בדחילו ורחימו ללמוד בו פידוש על התורה, ביחוד ביום פטירתו ט ו תמוז לומדים המה בבית המדרש הזה שיעורים ביום ובלילה^{תיז}

בעיתון דאס יודישע טאגבלאט^{תיח} נמצא תיאור בית מדרשו של רבינו מאת הר בנימין מינץ ז'ל, וזה תוכנו: משמאל לפתח בית המדרש נמצא הכותל המזרחי והוא מכוסה לכל רחבו בשני ארונות הקודש ועמוד התפילה ובכוונה תחילה לא השאירו שם מקום פנוי בצד מזרח, כדי שלא תהיה דריסת רגל לשום איש במקום שעמדו עליו רגלי רבינו זלה ה. ארון הקודש העומד מצד שמאל הוא ארון הקודש הישן שנשאר עוד לפליטה מימי רבינו זלה ה. גם ספר התורה מזמן רבינו זלה ה היה כאן ונגנב בזמן המלחמה. בצד מערב הולך חלל בית המדרש וצר, כאן היה לפניו מקום משוקע אשר רחובו נשר רבינו לפני תיבה ולמד קבלה עם תלמידיו לפני כמה שנים נסתם המקום המשוקע עם התיבה ועתה רואים רק כותל חלק. בתקרה תלויים נרות שמן. השולחנות מלאים ספרי חומש עם פירוש אור החיים, זעיר שם מונח גם ספר ראשון לציון.

מצינו מסירת עדות בעתון המאור שבית הכנסת היה מלא בתורה ותפילה משך שנים רבות מיהודים ובים שהיו באים תדיר לשם עד לשנת תש ח, שאז דלתות בית הכנסת ננעלו מחמת הירדנים ימ ש שכבשו את העיר העתיקה והיהודים לא יכלו לגשת לבית הקודש הזה. בעזרת השית וברוב חסדיו, מצאו בשנת תשכ ז את בית המדרש קיים בשלימותו והיהודים חזרו להתאסף ביומא דהילולא דיליה ולהתפלל במקום קדוש זה, אך לאחר כמה שנים שוב נמנע מבני ירושלים להתפלל שם מחמת שהפכו מקום קדוש זה למוזיאון, בעווה ר

תנז. עוד ע כ מגנזי ירושלים (חוברת כ"ה)

תנז. ממשפחות ד' שלמה פומחי וזוהם והנסל ז'ל

תנז. ממשפחות ד' שלמה פומחי וזוהם והנסל ז'ל תיח. שיצא לאור בעיר ווארשא, מיום כ ז תמוז שנת תרצ ג